

Fakahinohino ki he Polokalama 'Aotita Faka'ēliá

SIASI 'O
SĪSŪ KALAISI
'O E KAU MĀ'ONĪ'ONĪ
'I HE NGA'AHĪ 'AHO
KIMUTĪ NĪ

Fakahokohoko 'o e Tohi

Talateú..... 1

Ko e Polokalama 'Aotita Faka'ēliá.....	1
Ngaahi Lea 'oku Faka'aonga'i 'i he Tohi Fakahinohino Ko 'ení.....	1
Ngaahi Naunau Ki he Akó mo e Ma'uanga Tokoní.....	1
Ko Hono Tufaki 'o e Fakahinohino ko 'Ení.....	1

Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá..... 2

Fa'unga 'o e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá.....	2
Ngaahi Fatongia 'o e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá	2
Ngaahi Vā Fetu'utaki 'o e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá	2

'Aotita Faka'ēliá 3

Ngaahi Fiema'u ki he 'Aotita Faka'ēliá.....	3
Ngaahi Fatongia 'o e 'Aotita Faka'ēliá.....	3
Fakahū ha Lipooti Fatongia Tauhi Fakamāhina... 3	
Fakafekau'aki e Ngaahi Fakataha Fakamāhina 'a e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá	3
'Analaiso e Fakamatala 'Aotitá mo e Fakamatala Fakapa'angá	4
Ako'i 'o e Kau Tokoni 'Aotita Faka'ēliá.....	5
Tokanga'i mo Pule'i e Kau Tokoni 'Aotita Faka'ēliá. 5	
Tokoní'i e Ngaahi Uiui'i mo e Ngaahi Tukuange 'o e Kau Tokoni 'Aotita Faka'ēliá.....	6
Lipooti e Fakamatala Patisetí.....	6
Fakahoko ha Ngaahi Fakatotolo Faka'aotita 'i hano Vahe ki ai.....	6
Ngaahi Vā Fetu'utaki 'a e 'Aotita Faka'ēliá	6

Tokoni 'Aotita Faka'ēliá..... 7

Ngaahi Fiema'u ki he Tokoni 'Aotita Faka'ēliá....	7
Ngaahi Fatongia 'o e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá.....	7
Kumi 'a e Ngaahi Fiema'u ki he Akó mo Fakahoko ha Ako Fakata'u.....	7
Ako'i 'a e Kau Palesitenisī Fakasiteiki Fo'ouú	7
Muimui'i 'a e Ngaahi 'Aotita Tōmuí.....	8
Toe Vakai'i 'a e Ngaahi 'Aotitá mo Muimui'i 'a e Ngaahi Fehalaaki ne Ma'u 'i he 'Aotitá.....	8
Fakapapau'i 'Oku Ngāue Lelei e Kōmiti 'Aotita 'a e Siteiki Takitaha	8
Lipooti 'o e Ngaahi Mole, Kaiha'asi, Fakamole Ta'e Totonu, pe Ngāue hala 'aki e Pa'anga 'a e Siasí... 8	
Ngāue Vāofi mo e Fitungofulu Faka'ēliá 'i he 'Aotitá mo e Fakamatala Fakapa'angá.....	8
Fakahū ha Lipooti Fatongia Tauhi Fakamāhina... 8	
Tokoni ki he Kau Ngāue 'i he Polokalama LUFAS	9
Fakahoko ha Fakatotolo Faka'aotita 'i hano Vahe ki ai	9
Ngaahi Vā Fetu'utaki 'o e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá	9

Fitungofulu Faka'ēliá 10

Ngaahi Fatongia 'o e Fitungofulu Faka'ēliá.....	10
Fokotu'u, Ui, mo Tukuange 'o e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá.....	10
Fengāue'aki mo e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá	10
Tokoní'i 'o e 'Aotita Faka'ēliá mo e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá.....	10
Ngaahi Vā Fetu'utaki 'o e Fitungofulu Faka'ēliá	10

Talateú

Ko e Polokalama 'Aotita Faka'ēliá

'Oku toputapu e pa'anga 'a e Siasí pea kuo pau ke tokanga'i fakalelei ia. 'Oku tokoni e ngaahi 'aotita fakapa'angá ke malu'i mei hano ngāue hala 'akí e pa'angá mo 'oange ki he kau taki lakanga fakataula'eikí mo e kau kalaké ha faingamālie ke nau lipooti honau ngaahi fatongia ki he pa'anga 'a e Siasí.

'Oku fakahoko 'a e ngaahi 'aotita fakapa'anga 'a e Siasí 'i he fakahinohino 'a e lakanga fakataula'eikí. 'Oku fokotu'utu'u 'e he Kau Palesitenisí Faka'ēliá ha kōmiti 'aotita faka'ēlia ki he 'ēlia takitaha 'oku 'i ai 'a e Siasí, kau ki ai ha sea, 'aotita faka'ēlia, mo ha ni'ihi kehe 'oku fakamatala'i atu 'amuiange 'i he tohi fakahinohino ko 'ení. 'Oku ui ha tokoni 'aotita faka'ēlia ki he fakataha alēlea fakafekau'aki takitaha 'i he 'ēliá.

'Oku muimui 'a e ngaahi kōmiti 'aotita faka'ēliá, kau 'aotita faka'ēliá, kau tokoni 'aotita faka'ēliá, mo e Kau Fitungofulu Faka'ēliá 'i he polokalama 'aotita faka'ēliá ke fakamālohia 'a e kau taki lakanga fakataula'eikí, tokoni ke nau malu'i 'a e pa'anga toputapu 'a e Siasí, pea fakapapau'i 'a hono faka'aonga'i totonu 'o e pa'anga ko iá. 'Oku nau fakapapau'i 'oku ako'i totonu 'a e kau taki lakanga fakataula'eikí, kau kalaké, ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí, mo e kau 'aotita fakasiteikí 'i he ngaahi tu'utu'uni faka'aotita mo fakapa'anga 'a e Siasí.

'Oku fakamatala'i 'e he tohi fakahinohino ko 'ení 'a e ngaahi fatongia mo e ngafa 'a e ngaahi kōmiti 'aotita faka'ēliá, kau 'aotita faka'ēliá, kau tokoni 'aotita faka'ēliá, mo e Kau Fitungofulu Faka'ēliá. 'Oku kau e ngaahi tefito'i mo'oni, tu'utu'uni, fatongia mo e ngafa 'oku fakamatala'i 'i he tohi fakahinohino ko 'ení ki he polokalama 'aotita faka'ēliá.

Ngaahi Lea 'oku Faka'aonga'i 'i he Tohi Fakahinohino Ko 'ení

'I he ngaahi taumu'a fakatakimu'á, 'oku toe 'uhinga foki e fo'i lea pīsope mo e pīsopeleiki 'i he tohi fakahinohino ko 'ení ki he kau palesiteni fakakoló mo e kau palesitenisí fakakoló. 'Oku toe 'uhinga foki e ongo fo'i lea palesiteni fakasiteikí mo e kau palesitenisí fakasiteikí ki he kau palesiteni fakavahefonuá mo e kau palesitenisí fakavahefonuá. 'I he ngaahi feitu'u 'oku lipooti ai e ngaahi koló ki he ngaahi misioná, 'e lava foki ke 'uhinga 'a e palesiteni fakasiteikí mo e palesitenisí fakasiteikí ki he kau palesiteni fakamisioná mo e kau palesitenisí fakamisioná. Ko e ngaahi fakamatala 'oku 'uhinga ki he ngaahi uōtí 'oku toe 'uhinga pē foki ia ki he ngaahi koló, 'o kau ai mo e ngaahi kolo 'oku lipooti ki he ngaahi misioná. Ko e ngaahi fakamatala 'oku 'uhinga ki he ngaahi siteikí 'oku toe 'uhinga foki ia ki he ngaahi vahefonuá pea malava ke 'uhinga ki he ngaahi misioná.

'Oku 'uhinga e fo'i lea kau taki lakanga fakataula'eikí ki he kau pisopeliki, kau palesitenisí fakakoló, mo e kau palesitenisí fakasiteiki, fakamisiona mo fakavahefonuá. 'Oku 'uhinga e fo'i lea kalaké ki he kau kalake fakasiteiki, fakauooti, fakavahefonua mo fakakoló pea ki he'enuu kau tokoni kalake 'a ia 'oku vahe ke tokoni 'i hono tauhi 'o e ngaahi lekooti fakapa'angá.

Ki he ngaahi 'ēlia 'i he 'lunaiteti Siteití mo Kānatá, 'oku 'uhinga 'a e fo'i lea pulé ki he pule 'i he me'a fakapa'anga 'a e Siasí. Ki he ngaahi 'ēlia 'i tu'a mei he 'lunaiteti Siteití mo Kānatá, 'oku 'uhinga 'a e pulé ki he pule 'i he me'a fakapa'anga 'a e 'ēliá. 'Oku faka'aonga'i e ngaahi fakamatala ki he ngaahi potungāue 'i he ngaahi 'ulu'i 'ōfisi 'o e Siasí, hangē ko e Potungāue 'Aotita 'a e Siasí pe ko e Ngaahi Ngāue Fakauelofeá mo e Mo'ui Fakafalala Pē Kiate Kitá, ki he ngaahi 'ēlia 'i he 'lunaiteti Siteití mo Kānata tukukehe ka 'i ai ha toe fakamatala kehe. Ko e ngaahi fakamatala ki he ngaahi houalotu pe ni'ihi fakataautaha faka'ēliá, hangē ko e 'ōfisi faka'ēliá, kōmiti uelofea faka'ēliá, pe ko e pule faka'ēliá, 'oku faka'aonga'i ia ki he ngaahi 'ēlia 'i tu'a mei he 'lunaiteti Siteití mo Kānatá.

'Oku 'uhinga e fo'i lea fakafofonga pa'anga 'o e Siasí ki ha tokotaha ngāue mei he 'ulu'i 'ōfisi 'o e Siasí pe mei he 'ōfisi pule kuo vahe ki ai 'okú ne (1) tokanga'i e me'a fakapa'anga 'a e siteikí mo e uōtí 'i he tu'unga fakalūkufuá pe faka'ēliá pea (2) 'oku fakamafai'i ia ke ne 'omi ha fakamatala fakapa'anga 'a e siteikí mo e uōtí ki he kōmiti 'aotita faka'ēliá, 'aotita faka'ēliá, mo e kau tokoni 'aotita faka'ēliá.

Ngaahi Naunau Ki he Akó mo e Ma'uanga Tokoni

'Oku ma'u e ngaahi naunau ako mo e ma'u'anga tokoni ki he polokalama 'aotita faka'ēliá 'i he Senitā Tokoni 'i he ChurchofJesusChrist.org pea 'i he Laipeli Ma'u'anga Tokoni 'Aotita Faka'ēliá 'i he aarl.ChurchofJesusChrist.org. 'E lava ke hū 'a e kau mēmipa 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá, kau 'aotita faka'ēliá, kau tokoni 'aotita faka'ēliá, mo e Kau Fitungofulu Faka'ēliá 'aki 'enuu hingoa ngāue mo e lea fufū 'i he 'Akauni 'i he Siasí.

Ko Hono Tufaki 'o e Fakahinohino ko 'Ení

'Oku totonu ke 'i ai ha tatau 'o e *Fakahinohino ki he Polokalama 'Aotita Faka'ēliá* ma'á e ni'ihi ko 'ení:

- Sea 'o e ngaahi kōmiti 'aotita faka'ēliá
- Kau Fitungofulu Faka'ēliá
- Kau mēmipa 'o e ngaahi kōmiti 'aotita faka'ēliá
- Kau tokoni 'aotita faka'ēliá

Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá

'Oku 'omi 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá 'a e pou pou mo e fakahinohino 'a e Kau Palesitenisī Faka'ēliá ki he polokalama 'aotita faka'ēliá. 'Oku hoko 'a e kōmití ko ha fakataha'anga ki hono fakafekau'aki 'o e ngāue 'a e 'aotita faka'ēliá mo e kau tokoni 'aotita faka'ēliá 'i hono kotoa 'o e 'ēliá.

Fa'unga 'o e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá

Ko e sea 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá ko ha mēmipa 'o e Palesitenisī Faka'ēliá. 'Oku kau 'i he kōmiti 'aotita faka'ēliá 'a e seá, ko e talēkita ki he ngaahi me'a fakatu'asinó, ko e pulé, mo e 'aotita faka'ēliá. 'E lava ke fakaafe'i ha fakafofonga ki he me'a fakapa'anga 'a e Siasí ke fakataha mo e kōmití 'i hano fie ma'u ke 'oatu ha fakamatala fekau'aki mo e ngaahi me'a fakapa'anga 'a e siteikí mo e uotí 'i he 'ēliá.

Ngaahi Fatongia 'o e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá

'Oku ma'u 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá ha ngaahi fakamatala mo ne fakahoko ha fakamatala ki he Kau Palesitenisī Faka'ēliá fekau'aki mo e ngaahi 'aotita faka-Siasí 'i he 'ēliá.

'Oku ngāue fakataha 'a e kōmiti 'aotita faka'ēliá, Potungāue Ngāue Fakafaifekau' pea mo e Potungāue 'Aotita 'a e Siasí ke ui mo tukuange e 'aotita faka'ēliá. 'Oku fakapapau' 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá 'oku ako' 'a e 'aotita faka'ēliá 'e he Potungāue 'Aotita 'a e Siasí.

'Oku vakai' pea fakangofua 'e he sea 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá e ngaahi fakaongoongolelei ki hono uiui' mo hono tukuange 'o e kau 'aotita faka'ēliá mo e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Oku fakapapau' 'e he kōmití 'oku ako' fakalelei 'a e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Oku tokoni foki e kōmití ke fakatupu ha vā fengāue'aki mālohi 'i he vaha'a 'o e Kau Fitungofulu Faka'ēliá mo e kau tokoni 'aotita faka'ēliá.

'Oku fakapapau' 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá 'oku ako' taimi totonu 'e he kau tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e kau palesitenisī fakasiteiki fo'ou' 'i he ngaahi tu'utu'uni faka'aotita mo fakapa'anga 'a e Siasí. 'Oku vakai' 'e he kōmití e ngaahi fiema'u ako 'i he ngaahi siteiki 'i he 'ēliá pea fakapapau' 'oku feau 'e he kau tokoni 'aotita faka'ēliá e ngaahi fie ma'u ako 'a e ngaahi siteikí.

'Oku vakai' mo fakalelei' 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá e tu'unga lelei 'a e kōmiti 'aotita fakasiteikí 'aki hano fakapapau' 'o e ngaahi me'a ni:

1. Fakahū taimi totonu mai e ngaahi 'aotitá.
2. 'Oku totonu mo kakato 'a e ngaahi 'aotitá.
3. 'Oku fakatonutonu taimi totonu 'a e ngaahi fehalaaki ne ma'u 'i he 'aotita kotoa pē.

'Oku kumi 'e he ngaahi kōmiti 'aotita faka'ēliá e ngaahi me'a mahu'inga 'okú ne fakahaa' 'a e fakautuutu 'o e fakatu'utāmaki 'o e faihalá pe ngāue hala 'aki e pa'anga 'a e Siasí 'i he ngaahi uooti mo e siteiki 'i honau 'ēliá. 'Oku lava ke kau 'i he ngaahi fakatu'utāmaki 'a hono fakamoleki ta'e totonu e pa'anga 'a e Siasí (kau ki ai e pa'anga 'aukaí), mole 'a e ngaahi foakí, mo e ngaahi palopalema faka'aotita mo fakaako kehé. 'I hono faka'aonga' e ngaahi me'a fakatu'utāmaki ko 'ení, 'oku 'ilo' ai 'e he kōmití e ngaahi uooti mo e siteiki 'oku fakautuutu ai e fakatu'utāmaki 'o hono ngāue ta'e totonu pe ngāue hala 'aki e pa'anga 'a e Siasí pea fakapapau' 'a e founga ke holoki 'aki e ngaahi tu'unga fakatu'utāmaki ko 'ení. 'O ka fie ma'u, 'e lava ke kole 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá ha ako lahi ange, tokanga' pe 'aotita' makehe e ngaahi uooti mo e siteiki 'oku fakautuutu ai 'a e fakatu'utāmaki 'o hono ngāue ta'e totonu pe ngāue hala 'aki e pa'anga 'a e Siasí.

'Oku fakataha fakamāhina 'a e kōmiti 'aotita faka'ēliá. 'Oku alea' 'e he kōmití 'a e mahino 'oku ma'u 'e he kau taki fakauotí mo e fakasiteikí ki he ngaahi tu'utu'uni mo e ngaahi founga ngāue fakapa'angá 'i hono fakamahino' 'i he ngaahi ola 'o e 'aotitá mo e ngaahi 'initaviu mo e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'E lava foki ke alea' 'e he kōmití e ngāue hala 'aki pe fakamole ta'e totonu kehe 'o e pa'anga 'a e Siasí (kau ki ai 'a e pa'anga 'aukaí), mole 'o e ngaahi foakí, mo e ngaahi palopalema faka'aotita mo fakaako kehe na'e 'ikai fakalelei'.

'Oku alea' 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá 'a e feitu'u ko ha 'ōfisi ma'á e 'aotita faka'ēliá. 'Oku toe 'oatu foki 'e he kōmití ha patiseti ki he (1) mahu'inga 'o e ngaahi me'angāue, fefononga'aki, telefoni, naunau, pea mo ha ngaahi fakamole kehe 'a e 'aotita faka'ēliá pea mo e (2) mahu'inga 'o e fefononga'aki mo e ngaahi fakamole kehekehe 'a e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Oku totongi 'a e ngaahi fakamole ko 'ení 'e he Potungāue 'Aotita 'a e Siasí pe 'ōfisi faka'ēliá.

Ngaahi Vā Fetu'utaki 'o e Kōmiti 'Aotita Faka'ēliá

'Oku lipooti mo ma'u 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá ha ngaahi ngāue mei he Kau Palesitenisī Faka'ēliá. 'Oku feohi mo ma'u 'e he kau mēmipa 'o e kōmití ha fakamatala mei he ngaahi potungāue 'a e Siasí pe kau pule 'i he 'ōfisi faka'ēliá 'i hano fie ma'u. 'Oku nau feohi foki mo e Kau Fitungofulu Faka'ēliá, kau palesiteni fakasiteikí, kau tokoni 'aotita faka'ēliá 'i hano fie ma'u ke fevahevahe'aki ha fakamatala mo fakahoko ha fakahinohino.

‘Aotita Faka‘ēliá

‘Oku hoko ‘a e ‘aotita faka‘ēliá ko ha mēmipa mahu‘inga ‘o e kōmiti ‘aotita faka‘ēliá. ‘Okú ne fatongia ‘aki hono fakalele mo tokanga‘i e polokalama ‘aotita faka‘ēliá.

‘Oku fakafongia ‘e he ‘aotita faka‘ēliá e Kau Palesitenisī Faka‘ēliá lolotonga ‘ene fakahoko hono ngaahi fatongiá. ‘Okú ne lipooti mo ma‘u ha ngaahi ngāue mo ha fakahinohino mei he sea ‘o e kōmiti ‘aotita faka‘ēliá. ‘Oku ako‘i mo fakahinohino‘i ia ‘e he Potungāue ‘Aotita ‘a e Siasí.

‘Oku fie ma‘u ‘i he tu‘unga ‘aotita faka‘ēliá ke tukuange ia mei ha toe fatongia fakasiteiki mo fakauooti.

Ngaahi Fiema‘u ki he ‘Aotita Faka‘ēliá

Ko e ‘aotita faka‘ēliá ko ha taha ia ‘okú ‘okú ne malava ‘o pule‘i, ako‘i mo fakahoko ‘a e fetu‘utakí. ‘Okú ne ma‘u ha lekomeni temipale ‘oku kei ‘aonga. ‘Oku maheni pea kuo ngāue ‘i he ngaahi uiui‘i fakatakimu‘a ‘a e Siasí. ‘Oku ‘i ai ha‘ane taukei ‘i he me‘a fakapa‘angá koe‘uhí ko ha ngāue‘anga, tu‘unga fakatakimu‘a ‘i he Siasí, pe a‘usia kehe.

‘Oku lava ‘a e ‘aotita faka‘ēliá ke fakahoko ‘a e polokalama ‘aotita faka‘ēliá ‘i he malumalu ‘o e fakahinohino ‘a e Kau Palesitenisī Faka‘ēliá. ‘Okú ne taukei ‘i hono teuteu, tataki mo kau atu ki he ngaahi fakatahá. ‘Oku mahino kiate ia ‘a e mahu‘inga ‘o e ‘aotitá ‘i he uōtí mo e siteikí pea malava ke fakamahino ia ki he ni‘ihi kehé. ‘Oku mahino kiate ia ‘a e founa hono fakahoko e ngaahi ‘aotita ‘a e Siasí pea lava ‘o ako‘i e ni‘ihi kehé ‘i he founa ngāue. ‘Oku malava ke mahino kiate ia mo fakafetu‘utaki e ngaahi hoha‘a fakapa‘anga mo faka‘aotitá ‘i he tu‘unga faka‘ēliá.

‘Oku lava ke fefolau‘aki e ‘aotita faka‘ēliá ‘i he kotoa ‘o e ‘ēliá. ‘Oku faingamālie ‘ene taimi-tēpilé ke kau ki he ngaahi fakataha ‘a e kōmiti ‘aotita faka‘ēliá pea mo fakahoko ha ako ‘i he ngaahi efiafí mo e faka‘osinga ‘o e uiké. ‘Okú ne ma‘u ha ngaahi tefito‘i pōto‘i fakakomipiuta, ‘i ai ‘ene komipiuta to‘oto‘o, pea lava ke ne faka‘aonga‘i e ‘initanetí.

Ngaahi Fatongia ‘o e ‘Aotita Faka‘ēliá

Fakahū ha Lipooti Fatongia Tauhi Fakamāhina

‘Oku lipooti fakamāhina ‘a e ‘aotita faka‘ēliá ki he sea ‘o e kōmiti ‘aotita faka‘ēliá pea ki he Potungāue ‘Aotita ‘a e Siasí. ‘Oku totonu ke kau ‘i he lipōtí ‘a e fakamatala na‘e kole ‘e he kōmiti ‘aotita faka‘ēliá.

Fakafekau‘aki e Ngaahi Fakataha Fakamāhina ‘a e Kōmiti ‘Aotita Faka‘ēliá

‘E fakataimitēpile‘i ‘e he ‘aotita faka‘ēliá, ‘o fakatatau mo e fakahinohino ‘a e sea ‘o e kōmiti ‘aotita faka‘ēliá, ‘a e ngaahi fakataha fakamāhina ‘a e kōmiti ‘aotita faka‘ēliá mo teuteu‘i ‘a

e ‘asenitá mo e minití. ‘Okú ne fakafekau‘aki mo e kau mēmipa kehe ‘o kōmití ‘o fakatatau mo hano fie ma‘u.

‘Oku lipooti fakamāhina ‘e he ‘aotita faka‘ēliá ‘i he ngaahi tefito ko ‘ení, ‘o fakatatau mo ‘enau kaungá:

1. Ngaahi fehalaaki ne ma‘u ‘i he ‘aotitá: ‘Oku fakamatala‘i nounou ‘e he ‘aotita faka‘ēliá ‘a e ngaahi fakalelei ne ‘osi fakahokó pea mo e ngaahi sitepu ki hono muimui‘i, ‘a ia na‘e fai mo e ngaahi siteiki ‘oku ‘i ai ha‘anau fehalaaki ne ma‘u he ‘aotitá ne te‘eki fakalelei‘i. ‘Okú ne fakamā‘opo‘opo e ngaahi fehalaaki ne ma‘u ‘i he ‘aotitá lolotonga e ngaahi ‘aotitá.

2. Akó: ‘Oku fakasio ‘e he ‘aotita faka‘ēliá e ngaahi ako ‘oku fie ma‘u ki he ngaahi siteiki mo e ngaahi uooti ‘i he ‘ēliá. ‘Okú ne ‘ilo‘i e ngaahi fiema‘u ko ‘ení ‘aki hono fakahoko ‘o e ngaahi me‘á ni:

- Fetu‘utaki mo e kau tokoni ‘aotita faka‘ēliá pea vakai‘i ‘enau ngaahi lipooti fatongia tauhi fakamāhiná.
- Toe vakai‘i e ngaahi lipooti mei he Founa ‘Aotita e Me‘a Fakapa‘anga ‘a e ‘luniti Fakalotofonuá (LUFAS) pea mo e Founa Fakahū-pangikē ‘a e ‘luniti ‘o e Siasí (CUBS) pe polokalama Ma‘u‘anga Tokoni ‘a e Takí mo e Kalaké (LCR), ‘i hano fie ma‘u.
- Alea‘i ‘a e ngaahi palopalema faka‘aotita mo fakapa‘anga ‘a e siteikí mo e uōtí mo e pule ‘o e me‘a fakapa‘angá pea mo e kau fakafongia fakapa‘anga ‘o e Siasí
- Ko hono ‘ilo‘i ‘o e kau palesitenisī fakasiteiki fo‘ou mo e sea fo‘ou ‘o e kōmiti ‘aotita fakasiteiki.

‘Oku totonu ke alea‘i ‘e he kōmití ‘a e ngaahi fiema‘u ako fakalūkufua ‘a e ngaahi siteikí mo e ngaahi uōtí pea mo e ngaahi ako ne ‘osi fakahoko pe fie ma‘u ke fakahoko mo kinautolú.

3. Ngaahi ‘aotita kuo fakahū mo ia kuo tōmuí: ‘Oku fakamā‘opo‘opo ‘e he ‘aotita faka‘ēliá, ‘i he fakataha alēlea fakafekau‘akí, ‘a e lahi ‘o e ngaahi ‘aotita fakasiteiki mo fakauooti kuo fakahuú pea mo e lahi ‘o e ngaahi ‘aotita tōmuí. ‘Okú ne fakamā‘opo‘opo foki mo e ngaahi ngāue ne fakahoko ki he ngaahi siteiki ko ia ne tōmui e ngaahi ‘aotitá. ‘Oku totonu ke ngāue fakahangatonu ‘a e kōmití ki he me‘a ‘e lava ‘o fakahoko ke faka‘ai‘ai ai e ngaahi siteiki ko ‘ení ke fakahū ‘enau ngaahi ‘aotitá.

4. Ngaahi tefito‘i fakatu‘utāmaki: ‘Oku fakamatala‘i nounou ‘e he ‘aotita faka‘ēliá ‘a e ngaahi tefito‘i fakatu‘utāmaki ne te‘eki fakalelei‘i na‘e fakahā ‘e he kau tokoni ‘aotita faka‘ēliá pea mo e ngaahi ngāue na‘e fai ki hono fakalelei‘i kinautolú. ‘Okú ne faka‘ilonga‘i ‘a e ngaahi ‘iuniti ‘oku ‘i ha tu‘unga

fakatu'utāmaki 'i hono ngāue ta'e totonu pe ngāue hala 'aki e pa'angá.

5. Kau tokoni 'aotita faka'ēliá: 'Oku fakamā'opo'opo 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e tu'unga lelei 'o e ngāue ne fakahoko 'e he kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Okú ne lipooti fekau'aki mo 'ene ako'i mo tokanga'i e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Okú ne fakahoko ha ngaahi fakaongoongolelei ki he ngaahi uiui'i mo e tukuange ko ia 'o e kau tokoni 'aotita faka'ēliá.
6. Ngaahi lipooti 'o e fatongia tauhi: 'Oku fakamatala'í nounou 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e fakamatala mei he kau tokoni 'aotita faka'ēliá 'i he ngaahi lipooti fatongia tauhi fakamāhiná.
7. Ngaahi fakamole 'ikai poupoua mo ta'e tāú: 'Oku lipooti 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi fakamole ta'e taau mo 'ikai poupouá. 'Okú ne ma'u e fakangofua 'a e kōmití ki he ngaahi palani ako vakai'í mo e ngaahi palani fakafetu'utaki kuo fakangofua ki he tokoni 'aotita faka'ēliá totonú pea ki he Fitungofulu Faka'ēliá, 'o ka fie ma'u.

'Oku 'ilo'i 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi fakamole 'ikai poupou'i mo ta'e totonú 'aki ha'ane fakahoko e ngaahi me'á ni:

- Vakai'i e ngaahi me'a ne faka'atā makehe mei he 'aotitá.
  - Fakahoko ma'u pē ha 'aotita
  - Kole ha ngaahi lipooti mo e fakamatala
  - Kole ha ngaahi lipooti mo e fakamatala mei he pulé mo e kau fakafongia me'a fakapa'anga 'a e Siasí
  - Toe vakai'í 'a e ngaahi lipooti LUFAS fakataha mo e ngaahi lipooti CUBS pe LCR, 'o fakatatau mo e anga 'o 'ene kaunga ki aí
  - Alea'i ha ngaahi fakamole ta'e totonu mei he foaki 'aukaí mo e kau ngāue Tokoni Fakauelofea mo e Ngaahi Ngāue Fakafalala Pē Kiate Kita kuo 'osi fakamafai'í pe sea 'o e kōmiti uelofea faka'ēliá.
8. Ngaahi tipōsiti te'eki fakahuú: 'Oku lipooti 'e he 'aotita faka'ēliá ha ngaahi tipōsiti na'e te'eki fakahū. 'Okú ne ma'u e fakangofua 'a e kōmití ki he ngaahi palani ako vakai'í mo e ngaahi palani fakafetu'utaki kuo fakangofua ki he tokoni 'aotita faka'ēliá totonú pea ki he Fitungofulu Faka'ēliá, 'o ka fie ma'u.

'Oku 'ilo 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi tipōsiti 'oku te'eki fakahuú 'aki ha'ane fakahoko 'a e ngaahi me'á ni:

- Kole e ngaahi lipooti mo e fakamatala mei he pulé mo e kau fakafongia me'a fakapa'anga 'a e Siasí
- Toe vakai'í 'a e ngaahi lipooti CUBS pe LCR, 'o ka 'i ai hano kaunga ki ai.

'Analaiso e Fakamatala 'Aotitá mo e Fakamatala Fakapa'angá

'Oku 'analaiso 'e he 'aotita faka'ēliá, pea 'i he tokoni 'a e kau tokoni 'aotita faka'ēliá, 'a e fakamatala faka'aotita mo fakapa'anga 'o e uōtí mo e siteikí ke 'ilo e ngaahi palopalemá pe ngaahi fetō'akí, 'o hangē ko ha ngaahi fehalaaki 'oku fa'a ma'u 'i he 'aotitá, ngaahi fakamole ne 'ikai hano fakamatala fakapepa pe 'ikai fakangofua, ngaahi tipōsiti 'oku te'eki fakahū, pe ngaahi fakamole ta'e totonu.

'E kole 'e he 'aotita faka'ēliá ki he pule 'o e ngaahi me'a fakapa'angá mo e kau fakafongia ki he me'a fakapa'anga 'o e Siasí ke nau fakahoko mai ha ngaahi palopalema 'i hono pule'í mo e fakamolé 'oku hā ai 'oku fie ma'u ha fa'ahinga ako pau ki he kotoa pe ni'ihi 'o e ngaahi fakataha alēlea fakafekau'akí, ngaahi siteikí, pe ngaahi uōtí.

'E kole 'e he 'aotita faka'ēliá ki he kau ngāue 'a e Ngaahi Ngāue Fakauelofea mo e Mo'ui Fakafalala Pē Kiate Kitá pe ki he kōmiti uelofea faka'ēliá ke nau fakahoko mai ha ngaahi palopalema 'i he foaki 'aukaí 'oku hā ai ha fie ma'u 'o ha fa'ahinga ako pau ki he kotoa pe ni'ihi 'o e ngaahi fakataha alēlea fakafekau'akí, ngaahi siteikí, pe ngaahi uōtí.

'Oku fakapapau'i 'e he 'aotita faka'ēliá 'oku alea'i 'a e ngaahi me'a kotoa na'e 'ilo ko 'eni 'i he ngaahi fakataha kōmiti 'aotita faka'ēliá. 'E fokotu'utu'u 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá ha ngaahi palani ke ako'i e ngaahi fakataha alēlea fakafekau'akí, ngaahi siteikí, mo e ngaahi uōtí 'o ka fie ma'u.

Ako'i 'o e Kau Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'Oku ako'i 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e kau tokoni 'aotita faka'ēliá 'i he ngaahi tu'utu'uni faka'aotita mo fakapa'anga 'a e Siasí mo e ngaahi founa ngāué. Te ne 'oatu e ngaahi fakamatala kotoa 'oku fie ma'u ki he akó ki he kau tokoni 'aotita faka'ēliá fo'ou' mo ako'i kinautolu 'i he ngaahi me'a ko 'eni:

- Ko e mahu'inga 'o hono tauhi e lekooti fakapa'anga 'a e Siasí, 'aotita'i, pea mo hono malu'i e pa'anga 'a e Siasí
- Ko e polokalama 'aotita faka'ēliá
- Ko honau fatongia ke ako'i e kau taki lakanga fakataula'eikí, kau kalaké, ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí, mo e kau 'aotita fakasiteikí 'i he ngaahi tu'utu'uni faka'aotita mo e ngaahi founa ngāue fakapa'anga 'a e Siasí
- 'Oku fie ma'u ke muimui'i e ngaahi 'aotita 'oku tōmuí mo hono fakalele'i 'o e ngaahi fehalaaki ne ma'u 'i he 'aotitá.
- Ngaahi foomu 'aotitá mo e founa ngāué
- LUFAS, CDOL, mo e Laipeli Ma'u'anga Tokoni 'Aotita Faka'ēliá
- Ngaahi me'angāué mo e ngaahi founa akó
- Ngaahi lipooti fatongia tauhi

‘Oku fakataimi-tēpile’i ma’u pē ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘a e ako ma’á e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá kotoa, pea ‘okú ne fakahoko ‘a e taimi-tēpilé ki he Potungāue ‘Aotita ‘a e Siasí. ‘I hono ma’u e fakangofua ‘a e kōmiti ‘aotita faka’ēliá, te ne lava ‘o kole ha tokoni mei he Potungāue ‘Aotita ‘a e Siasí fakataha mo e akó. ‘Okú ne fakahoko ha ako lahi ange mo pau ki he kau tokoni ‘aotita faka’ēliá fekau’aki mo honau ngaahi fatongia mo e ngaahi me’a fakapa’anga mo faka’aotita fakalotofonuá ‘i hano fie ma’u. ‘Okú ne ‘oange ha ngaahi faingamālie ki he kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ke ngāue fakataha mo fevahevahe’aki e ngaahi ‘ausiá.

Tokanga’i mo Pule’i e Kau Tokoni ‘Aotita Faka’ēliá

‘E fakapapau’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘oku lava e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ‘o hū ki he LUFAS mo e CDOL mo ‘ilo’i e founa hona faka’aonga’i. Te ne fakapapau’i kuo ‘osi fokotu’u ‘e he kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ha LDS Account, pea mo fakahū ‘a e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá fo’ou ki he CDOL.

‘E fakapapau’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘oku ‘ilo’i ‘e he tokoni ‘aotita faka’ēliá takitaha ‘a e kau palesitenisī fakasiteiki ne toki uiui’i fo’ou ‘i he’ene fakataha alēlea fakafekau’aki pea fakataimi-tēpile’i ‘a e ngaahi ako ki he me’a fakapa’angá mo e faka’aotitá ‘i loto ‘i he ‘aho ‘e 60 mei hono uiui’i kinautolú. ‘E lipooti leva ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘a e akó ki he kōmiti ‘aotita faka’ēliá.

‘Oku fakapapau’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘oku fakahoko ‘e he kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ha ako fakata’u pe lahi ange ‘i he siteiki takitaha. ‘Okú ne lipooti ‘a e taimi-tēpile mo e ngaahi ‘aho pau ‘o e ako ‘a e siteiki ki he kōmiti ‘aotita faka’ēliá.

‘E fakamanatu ‘e he ‘aotita faka’ēliá ki he kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ke nau fetu’utaki ki he ngaahi siteiki fekau’aki mo e ngaahi ‘aotita ‘oku ‘amanaki fakahokó pea mo e ngaahi fakataha kōmiti ‘aotita fekau’aki mo iá pea mo e ako fakasiteiki ‘a e ‘aotitá. ‘Okú ne ngāue mo e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ke fakapapau’i ‘oku fakahū taimi totonu e ngaahi ‘aotita ‘a e siteiki mo e uōtí. ‘Okú ne kumi e ngaahi ‘aotita ‘oku tōmuí mo fetu’utaki ki he kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ke fakapapau’i ‘oku nau toe muimui’i mo e kau taki fakasiteiki ke ma’u mo fakahū mai e ngaahi ‘aotita ‘oku tōmuí. Hangē ko hono fie ma’u pea fakatata mo e tu’utu’uni ki hono fakapapau’i ne ‘osi fokotu’u ‘e he kōmiti ‘aotita faka’ēliá, ‘e kole ‘e he ‘aotita faka’ēliá ke tokoni e Fitungofulu Faka’ēliá ki he ngaahi siteiki ‘oku te’eki fakahū mai ‘enau ngaahi ‘aotitá.

‘Oku kumi ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘a e ngaahi palopalema faka’aotita ne te’eki fakalelei’i fakafou ‘i he ngaahi lipooti LUFAS, pea ‘oku ngāue fakataha mo e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ke fakapapau’i ‘oku fakalelei’i ‘a e ngaahi palopalema ko ‘ení ‘i he founa lelei taha mo taimi totonú. Hangē ko hono fie ma’u pea fakatata mo e tu’utu’uni ki hono fakapapau’i ‘a ia kuo fokotu’u

‘e he kōmiti ‘aotita faka’ēliá, ‘e kole ‘e he ‘aotita faka’ēliá e tokoni ‘a e Fitungofulu Faka’ēliá ki he ngaahi siteiki ‘oku ‘i ai ha’anau palopalema faka’aotita ‘oku te’eki fakalelei’i. ‘Oku muimui’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ke fakapapau’i ‘oku lekooti ‘a hono fakalelei’i ‘o e ngaahi palopalema faka’aotitá ‘i he LUFAS. ‘Oku muimui’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘a e ola ‘o hono fakalelei’i ‘i he LUFAS, pea ‘okú ne lipooti e tu’unga lolotongá ki he kōmiti ‘aotita faka’ēliá.

‘E kole ‘e he ‘aotita faka’ēliá ki he tokoni ‘aotita faka’ēliá takitaha ke nau toe vaka’i ‘a e ngaahi uiui’i fakasiteiki ‘oku hā ‘i he LUFAS ke lava ‘o fakapapau’i ‘oku ‘i ai ha (1) sea ‘o e kōmiti ‘aotita fakasiteiki takitaha, kau mēmipa ‘o e kōmiti ‘aotita fakasiteiki, pea mo ha kau ‘aotita fakasiteiki lekooti totonu pea (2) ‘oku ‘ikai fakatupu ‘e he ngaahi uiui’i ko ‘ení ha fepakipaki ‘i he ngaahi ngāue ‘oku nau faí.

‘Oku totonu ke fetu’utaki ma’u pē ‘a e ‘aotita faka’ēliá mo e tokoni ‘aotita faka’ēliá takitaha.

Tokoni’i e Ngaahi Uui’i mo e Ngaahi Tukuange ‘o e Kau Tokoni ‘Aotita Faka’ēliá

‘Oku fakafuofua’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá pe ko e Fitungofulu Faka’ēliá ‘a e taimi ke uiui’i ai ha tokoni ‘aotita faka’ēliá. ‘Oku ma’u ‘e he ‘aotita faka’ēliá ha fakangofua mei he sea ‘o e kōmiti ‘aotita faka’ēliá ke fai ha liliu. ‘Oku kole e ‘aotita faka’ēliá ki he Fitungofulu Faka’ēliá ke fokotu’u mai ha ma’u lakanga fakataula’eiki fe’unga mei he ngaahi siteiki ‘i he fakataha alēlea fakafekau’aki. Kapau ‘oku ‘ikai ma’u ha ma’u lakanga fakataula’eiki fe’unga, pea kapau ‘oku fakangofua ‘e he Palesitenisī Faka’ēliá, ‘e ngāue ‘a e ‘aotita faka’ēliá mo e Potungāue Ngāue Fakafaifekau’ mo e ‘Aotita ‘a e Siasí ke fakakakato ‘a e fatongia ‘aki ha ongo mātu’a faifekau matu’otu’a.

Hili hono tali ‘o e fokotu’u mei he Fitungofulu Faka’ēliá, ‘oku ma’u ‘e he ‘aotita faka’ēliá ha fakangofua ‘o e fokotu’u mei he sea ‘o e kōmiti ‘aotita faka’ēliá. ‘Oku teuteu’i pea tuku atu ‘e he ‘aotita faka’ēliá e tohi tukuange mo uiui’i ki he Fitungofulu Faka’ēliá, ‘a ia ‘okú ne fakahoko ‘a e tukuangé mo e uiui’i, pea vahe’i ‘a e tokoni ‘aotita faka’ēliá fo’ou ‘o ne fakafongā’i ‘a e Kau Palesitenisī Faka’ēliá. ‘Oku uiui’i pea vahe’i ‘a e kau faifekau hoa malí ‘i he malumu ‘o e fakahinohino ‘o e Potungāue Ngāue Fakafaifekau’.

‘Oku fakapapau’i ‘e he ‘aotita faka’ēliá ‘oku ‘ave ‘a e tukuangé mo e uiui’i ki he kau taki lakanga fakataula’eiki mo e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá ‘i he taimi tonu. ‘Okú ne tokanga’i mo tauhi e lekooti ‘o e ngāue ‘a e kau tokoni ‘aotita faka’ēliá—kau ai mo e ngāue ‘a e kau faifekau hoa malí. ‘Okú ne muimui’i ‘a e ‘aho uiui’i mo vahe’i ‘o e tokotaha takitaha, lōloa ‘o ‘enau tukupā ki he ngāué, mo e alā me’a peheé.

Lipooti e Fakamatala Patisetí

'E 'analaiso 'e he 'aotita faka'ēliá 'a e patiseti 'oku 'oatu 'e he Potungāue 'Aotita 'a e Siasí pe 'ōfisi faka'ēliá ke fe'unga mo e ngaahi fakamole kuo fakamafai'í, hangē ko 'ene fefononga'aki mo e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. Te ne lipooti ma'u pē ki he kōmiti 'aotitá 'a e lahi 'o e patisetí, fakamole 'i he ta'ú ki he 'aho ní, pea mo e toenga 'o e patisetí.

Fakahoko ha Ngaahi Fakatotolo Faka'aotita 'i hano Vahe ki ai

'E lava ke vahe 'e he Potungāue 'Aotita 'a e Siasí pe pule ki he ngaahi me'a fakapa'anga 'i he 'ēliá ki he tokoni 'aotita faka'ēliá ke ne fakahoko ha fakatotolo faka'aotita. 'E lipooti 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá e ola 'o e fa'ahinga 'aotita peheé ki he taha pe fa'unga na'á ne vahe ange 'a e ngāuē, pea mo fakapapau'í 'oku 'ikai fakahāhā holo 'a e fakatotoló.

Ngaahi Vā Fetu'utaki 'a e 'Aotita Faka'ēliá

'Oku fakafetu'utaki pea ngāue vāofi 'a e 'aotita faka'ēliá mo e kau mēmipa 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá, pule 'i he Siasí pe kau fakafofonga me'a fakapa'anga 'a e Siasí, pea mo e Ngaahi Ngāue Fakaelofeá mo e Mo'ui Fakafalala Pē Kiate Kitá pe kōmiti 'aotita faka'ēliá. 'Oku mahu'inga ke ne fakatupulaki ha vā fengāue'aki vāofi mo e pule 'i he Siasí pe kau fakafofonga ki he me'a fakapa'anga 'a e Siasí. Te nau lava 'o 'oange ma'ana ha ngaahi fakamatala fakapa'anga tefito pea tokoni'í ia ke 'ilo 'a e ngaahi hoha'a fekau'aki mo hono pule'í pe fakamolé.

'E fetu'utaki mo tokanga'í ma'u pē 'e he 'aotita faka'ēliá e kau tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Okú ne fetu'utaki mo ngāue vāofi mo e Potungāue 'Aotita 'a e Siasí. 'Okú ne fetu'utaki mo e Kau Fitungofulu Faka'ēliá 'i hano fie ma'u.

Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'Oku mahu'inga 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki he ola lelei 'a e polokalama 'aotita faka'ēliá. 'Okú ne fatongia 'aki 'a hono fakahoko 'o e ako ki he ngaahi tu'utu'uni faka'aotita mo fakapa'anga mo e ngaahi founa ngāue ki he kau taki lakanga fakataula'eikí, kalaké, kōmiti 'aotita fakasiteikí mo e kau 'aotita fakasiteikí. 'Okú ne toe fatongia 'aki 'a hono fakapapau'i 'oku fakahoko faka'auliliki mo kakato 'e he ngaahi siteikí e ngaahi 'aotitá, fakahū e ngaahi 'aotitá he taimi totonú, pea fakatonotonu e ngaahi fehalaaki kotoa ne 'ilo lolotonga 'a e 'aotitá. 'Oku fa'a vahe 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki ha fakataha alēlea fakafekau'aki pē 'e taha.

'Oku fakafongia 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e Palesitenisī Faka'ēliá lolotonga 'ene fakahoko hono ngaahi fatongia. 'Okú ne lipooti mo ma'u ha ngaahi ngāue, fakahinohino, mo ha ako mei he 'aotita faka'ēliá.

'Oku meimei fie ma'u ke tukuange e tokoni 'aotita faka'ēliá mei he ngaahi fatongia kehe 'i he siteikí mo e uōtí.

Ngaahi Fiema'u ki he Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'Oku ma'u 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha lekomeni temipale 'oku kei 'aonga. 'Okú ne maheni pea, kapau 'e malava, kuó ne ngāue 'i ha ngaahi uiui'i fakatakimu'a 'a e Siasí. 'Oku tokoni 'a e taukei ki he me'a fakapa'angá mo e faka'aotitá.

'Oku lava 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ke fetu'utaki pea mo ako'i 'a e kau taki lakanga fakataula'eikí, kau kalaké, ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí, pea mo e kau 'aotita fakasiteikí. 'Oku 'ata'atā ke ne fakahoko ha ako 'i he ngaahi efiáfí pea mo e faka'osinga 'o e uiké, pea 'oku lava 'o fefolau'aki ki he fakataha alēlea fakafekau'aki.

'Oku ma'u 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha ngaahi tefito'i 'ilo fakakomipiuta, ha komipiuta to'oto'o, mo lava 'o hū ki he 'initanetí.

Ngaahi Fatongia 'o e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

Kumi 'a e Ngaahi Fiema'u ki he Akó mo Fakahoko ha Ako Fakata'u

'Oku tatakí 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha fakataha'anga ako fakata'u 'e taha pe lahi ange ki he siteiki takitaha 'i he fakataha alēlea fakafekau'aki. 'Okú ne lipooti 'a e taimi-tēpilé mo e 'aho pau ki he akó ki he 'aotita faka'ēliá.

'Oku kumi 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi fiema'u ki he ako 'a e siteiki takitaha 'aki ha'ane fakahoko 'a e ngaahi me'a ni:

- Vaka'i'i e ngaahi ola 'o e 'aotitá
- Vaka'i'i ha ngaahi fehalaaki ne ma'u 'i he 'aotitá ne 'ikai fakalele'i'i pe toutou hoko.
- Vaka'i'i e ngaahi lipooti mo e fakamatala mei he Polokalama 'Aotita e Me'a Fakapa'anga 'a e 'luniti Fakalotofonua (LUFAS)
- Alea'i e ngaahi palopalema faka'aotitá mo fakapa'angá mo e kau taki lakanga fakataula'eikí, kau kalaké, ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí, mo e kau 'aotita fakasiteikí
- Fetu'utaki mo e 'aotita faka'ēliá
- 'Ilo'i 'a e kau taki lakanga fakataula'eiki fo'ou

'E fakahoko 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha ako 'i he ngaahi tu'utu'uni faka'aotitá mo e ngaahi tu'utu'uni fakapa'anga mo e ngaahi founa ngāue 'a e Siasí pea pehē ki he ngaahi palopalema faka'aotita mo fakapa'anga fakalotofonua ki he kau taki lakanga fakataula'eikí, kau kalaké, ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí, mo e kau 'aotita fakasiteikí. 'Okú ne faka'aonga'i 'a e ngaahi naunau ako 'oku ma'u 'i he Laipeli Ma'u'anga Tokoni 'a e 'Aotita Faka'ēliá (aarl.ChurchofJesusChrist.org) mo e Senitā Tokoni.

'Oku totonu ke 'omi 'e he ako fakata'ú ha ngaahi faingamālie ki he kau taki lakanga fakataula'eikí, kau kalaké, ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí, pea mo e kau 'aotita fakasiteikí ke nau fengāue'aki mo vahevahe e ngahi taukei.

Ako'i 'a e Kau Palesitenisī Fakasiteiki Fo'ou

'Oku ako'i 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e kau palesitenisī fakasiteiki fo'ou 'i honau ngaahi fatongia fakapa'anga mo faka'aotitá 'i loto 'i ha 'aho 'e 60 mei hono uiui'i kinautolú. 'Okú ne faka'aonga'i 'a e naunau 'i he Laipeli Ma'u'anga Tokoni 'a e 'Aotita Faka'ēliá mo e Senitā Tokoni ki he akó. 'Okú ne fakafekau'aki 'a e ako ko 'ení mo e Fitungofulu Faka'ēliá.

'E lava ke ma'u 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e hingoa 'o e kau mēmipa 'o e kau palesitenisī fakasiteiki fo'ou mei he Fitungofulu Faka'ēliá pe Tohi Tu'asila 'o e Ngaahi Houalotú mo e Kau Taki 'o e Siasí (CDOL). 'Oku lipooti 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki he 'aotita faka'ēliá 'i he'ene lipooti fatongia tauhí 'i he kakato pē 'a e fuofua akó.

Muimui'i 'a e Ngaahi 'Aotita Tōmuí

'Oku poupou'i 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e sea 'o e kōmiti 'aotita fakasiteikí ke fakahū 'enau ngaahi 'aotitá 'i he taimi totonu. 'Oku fokotu'u 'e he 'Aotita 'a e Siasí e 'aho ke 'osi ki aí

pea 'oku lisi 'i he LUFAS. 'Okú ne fetu'utaki telefoni mo e 'imeili, 'i he tu'o lahi taha 'e fie ma'ú, mo e ngaahi siteiki 'oku te'eki ke nau fakahoko iá. Hangē ko hono fie ma'ú pea fakatatau mo e tu'utu'uni ki hono fakapapau'í ne 'osi fokotu'u 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá, te ne kole e tokoni 'a e Fitungofulu Faka'ēliá ki he ngaahi siteiki 'oku te'eki fakahū mai 'enau ngaahi 'aotitá.

Toe Vakai'i 'a e Ngaahi 'Aotitá mo Muimui'i 'a e Ngaahi Fehalaaki ne Ma'u 'i he 'Aotitá

'Oku vakai'i 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e 'aotita kotoa pē 'oku tonu pea faka'auliliki. 'Okú ne poupou'i 'a e ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí ke vakai'i taimi totonu e ngaahi 'aotita na'e fakahoko 'i honau siteikí. 'Okú ne ngāue mo e kōmiti 'aotita fakasiteikí ke fakahoko ha ngaahi fakatonutonu 'oku fie ma'u ki he ngaahi 'aotita na'e fakahuú. 'Okú ne fakahū 'a e ngaahi fehalaaki 'i he 'aotitá mei he 'aotita fakapepá ki he LUFAS.

'Oku poupou'i 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e sea 'o e kōmiti 'aotita fakasiteikí ke fakalelei'i 'a e ngaahi fehalaaki kotoa pē 'i he founga lelei tahá pea 'i he taimi totonú. 'Okú ne faka'aonga'i 'a e ngaahi lipooti LUFAS pea fetu'utaki hangatonu mo e ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí ke 'ilo'i 'a e ngaahi fehalaaki 'i he 'aotitá ne 'ikai fakalelei'i. 'Okú ne lipooti 'a e tu'unga 'o e ngaahi fehalaaki 'i he 'aotitá ki he 'aotita faka'ēliá mo e Fitungofulu Faka'ēliá. Hangē ko hono fie ma'ú pea fakatatau mo e tu'utu'uni ki hono fakapapau'í ne 'osi fokotu'u 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá, te ne kole e tokoni 'a e Fitungofulu Faka'ēliá ki he ngaahi siteiki 'oku te'eki fakalelei'i ha'anau ngaahi fehalaaki faka'aotita.

Fakapapau'í 'Oku Ngāue Lelei e Kōmiti 'Aotita 'a e Siteiki Takitaha

'Oku ngāue 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá mo e sea 'o e kōmiti 'aotita fakasiteiki takitaha ke fakapapau'í 'oku maau 'a e kōmiti pea 'oku nau fakahoko honau ngaahi fatongiá. 'Oku poupou'i 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí ke ui ha kau 'aotita taau mo mateaki. 'Okú ne vakai'i 'a e ngaahi uiui'i fakasiteiki 'oku hā 'i he LUFAS ke lava 'o fakapapau'í 'oku 'i ai ha (1) sea 'o e kōmiti 'aotita fakasiteiki 'i he siteiki takitaha 'i he fakataha alēlea fakafekau'akí, kau mēmipa 'o e kōmiti 'aotita fakasiteikí, mo e kau 'aotita fakasiteiki 'oku lekooti fakalelei, pea (2) 'oku 'ikai fakatupu 'e he ngaahi uiui'i ko 'ení ha fepakipaki.

'E poupou'i 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi kōmiti 'aotita fakasiteikí ke nau fakataha tu'o ono 'i he ta'u—tu'o tolu 'i he 'aotita faka'osi 'o e ta'ú pea tu'o tolu 'i he 'aotita fakavaeua ta'ú—'o hangē ko hono fakamatala'í 'i he fakamatala na'e ma'u 'e he Kōmiti 'Aotita Fakasiteikí 'i he Senitā Tokoní.

'Oku fetu'utaki 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki he kau palesiteni fakasiteikí 'i he fakataha alēlea fakafekau'akí 'i hano fie ma'u, 'o

poupou'i kinautolu ke fakahoko 'a e ngaahi fakataha 'a e kōmiti 'aotitá pea fakamanatu kiate kinautolu 'a e 'aho 'oku 'osi ki ai 'a e 'aotitá. 'Okú ne poupou'i 'a e sea 'o e kōmiti 'aotita fakasiteikí ke fakaafe'i 'enau kau kalake fakasiteiki mo e kau tokoni kalake fakasiteiki 'oku 'i ai honau ngaahi fatongia fakapa'angá ke kau 'i he ngaahi fakataha 'a e kōmiti 'aotita fakasiteikí.

Lipooti 'o e Ngaahi Mole, Kaiha'asi, Fakamole Ta'e Totonu, pe Ngāue hala 'aki e Pa'anga 'a e Siasí

'E fakahā 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ki he 'aotita faka'ēliá pea mo e Potungāue 'Aotita 'a e Siasí pe pule ki he ngaahi me'a fakapa'anga he 'ēliá 'i he vave tahá ha fa'ahinga mole, kaiha'a, ngaahi fakamole ta'e totonu (kau ai e ngaahi fakamole mei he pa'anga 'aukaí), pe ngāue hala 'aki e pa'anga 'a e Siasí.

Ngāue Vāofi mo e Fitungofulu Faka'ēliá 'i he 'Aotitá mo e Fakamatala Fakapa'angá

'Oku fakataha ma'u pē 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá mo ma'u ha fale'i mo e ngaahi ngāue ke fakahoko mei he Fitungofulu Faka'ēliá. 'Oku 'analaiso 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e fakamatala faka'aotita mo fakapa'anga ki he ngaahi siteiki mo e uooti 'i he fakataha alēlea fakafekau'akí pea lipooti 'a e ngaahi olá ki he Fitungofulu Faka'ēliá 'i hano fie ma'u. 'Oku kau atu 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki he ngaahi fakataha alēlea fakafekau'akí 'i hano fie ma'u 'e he Fitungofulu Faka'ēliá. 'E lava ke kole tokoni 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki he Fitungofulu Faka'ēliá 'i he ngaahi palopalema faingata'a faka'aotitá mo faka'apangá 'i he loto'i fakataha alēlea fakafekau'akí.

Fakahū ha Lipooti Fatongia Tauhi Fakamāhina

'Oku teuteu 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha lipooti fatongia tauhi fakamāhina ki he fakataha alēlea fakafekau'akí pea 'ave ia ki he 'aotita faka'ēliá, mo ha tatau ki he Fitungofulu Faka'ēliá. 'Oku totonu ke kau 'i he lipōtí 'a e fakamatala na'e kole 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá.

Tokoni ki he Kau Ngāue 'i he Polokalama LUFAS

'E tokoní 'i he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e ngaahi siteikí 'i hono fakalelei'i 'o e fehokotakí, fakamo'oni hingoá, lipōtí, pe ngaahi palopalema kehe 'i he LUFAS.

Fakahoko ha Fakatotolo Faka'aotita 'i hano Vahe ki ai

'E lava ke vahe 'e he Potungāue 'Aotita 'a e Siasí pe ko e pule 'i he 'ēliá ki he tokoni 'aotita faka'ēliá ke fakahoko 'a e ngaahi 'aotita fakatotoló. 'Oku lipooti 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a e ola 'o e ngaahi 'aotita peheé ki he tokotahá pe ko e kautaha na'a nau vahe 'a e ngāué, pea 'okú ne fakapapau'í 'a e 'ikai ngofua ke fakahāhāholo 'o e fakatotoló.

Ngaahi Vā Fetu'utaki 'o e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'Oku lipooti, fetu'utaki ma'u pē pea ako e tokoni 'aotita faka'ēliá mei he 'aotita faka'ēliá. 'Okú ne fetu'utaki ma'u pē pea ngāue vāofi mo e Fitungofulu Faka'ēliá fekau'aki mo e ngaahi me'a faka'aotita mo fakapa'angá. 'Okú ne fetu'utaki mo e kau palesiteni fakasiteikí, sea 'o e kōmiti 'aotita fakasiteikí, mo e kau mēmipa 'o e kōmiti 'aotita fakasiteikí 'i hono fakahoko 'enau ngaahi fatongia faka'aotita mo fakapa'angá.

Fitungofulu Faka'ēliá

'Oku mahu'inga 'a e Fitungofulu Faka'ēliá ki he ola lelei 'a e polokalama 'aotita faka'ēliá. 'Okú ne ngāue mo e tokoni 'aotita faka'ēliá ke poupou'í 'a e kau palesiteni fakasiteikí 'i honau fatongia ko hono malu'í e pa'anga topotapu 'a e Siasí pea mo hono fakamālohia mo malu'í e kau taki lakanga fakataula'eikí mo e kalaké. 'Oku totonu ke fakatupulaki 'e he Fitungofulu Faka'ēliá ha vā fengāue'aki mālohi mo e tokoni 'aotita faka'ēliá.

Ngaahi Fatongia 'o e Fitungofulu Faka'ēliá

Fokotu'u, Ui, mo Tukuange 'o e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'Oku fakapapau'í 'e he 'aotita faka'ēliá pe ko e Fitungofulu Faka'ēliá 'a e taimi ke uiui'í ai ha tokoni 'aotita faka'ēliá. 'Oku ma'u 'e he 'aotita faka'ēliá ha fakangofua mei he sea 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá ke fai ha liliu. 'Oku kole e 'aotita faka'ēliá ki he Fitungofulu Faka'ēliá ke fokotu'u mai ha ma'u lakanga fakataula'eiki fe'unga mei he ngaahi siteikí 'i he fakataha alēlea fakafekau'akí. Kapau 'oku 'ikai ma'u ha ma'u lakanga fakataula'eiki fe'unga, pea mo hono fakangofua 'e he Palesitenisí Faka'ēliá, 'oku ngāue 'a e 'aotita faka'ēliá mo e Potungāue Ngāue Fakafaifekaú ke fakakakato 'a e fatongiá 'aki ha ongo mātu'a faifekau matu'otu'a.

Hili hono tali 'o e fokotu'u mei he Fitungofulu Faka'ēliá, 'oku ma'u 'e he 'aotita faka'ēliá ha fakangofua 'o e fokotu'ú mei he sea 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá. 'Oku teuteu'í 'e he 'aotita faka'ēliá pea 'ave e tohi tukuange mo uiui'í ki he Fitungofulu Faka'ēliá, 'a ia 'okú ne fakahoko 'a e tukuangé mo e uiui'í, 'o fakafongā'í 'a e sea 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá, pea vahe'í 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá fo'ou. 'Oku uiui'í pea vahe'í 'a e kau faifekau hoa malí 'i hono fakahinohino 'e he Potungāue Ngāue Fakafaifekaú.

Ko e 'aotita faka'ēliá 'okú ne ako'í 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá fo'ou.

Fengāue'aki mo e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'Oku fakataha ma'u pē 'a e Fitungofulu Faka'ēliá mo fai ha fale'í mo 'oange 'a e ngāue ki he tokoni 'aotita faka'ēliá. 'E lava ke kole 'a e Fitungofulu Faka'ēliá ki he tokoni 'aotita faka'ēliá ke ne 'analaiso 'a e 'aotitá mo e fakamatala fakapa'anga ki he ngaahi siteikí mo e ngaahi uōtí 'i he loto'í fakataha alēlea fakafekau'akí pea lipooti hono olá. Te ne lava 'o fakaafe'í 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ke kau ange ki he ngaahi fakataha alēlea fakafekau'akí.

'E 'oatu 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha lipooti fakamāhina 'o e fatongia tauhí ki he 'aotita faka'ēliá, mo ha tatau ki he Fitungofulu Faka'ēliá. 'Oku fakamatala'í 'e he lipooti ko 'ení 'a e 'aotitá mo e ngaahi ako na'e fai 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'i he fakataha alēlea fakafekau'akí.

Tokoni'í 'o e 'Aotita Faka'ēliá mo e Tokoni 'Aotita Faka'ēliá

'E lava ke kole tokoni 'a e tokoni 'aotita faka'ēliá ki he Fitungofulu Faka'ēliá 'i he ngaahi palopalema faka'āotitá mo faka'apangá 'i he loto'í fakataha alēlea fakafekau'akí.

'Oku fie ma'u ke fakahoko 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ha ako fakata'u 'i he siteiki takitaha. Mahalo te ne fie ma'u ha tokoni mei he Fitungofulu Faka'ēliá ke poupou'í e kau taki fakasiteikí ke vahe'í ha taimi ki he me'á ni. 'Oku fatongia 'aki 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá 'a hono ako'í 'o e kau palesitenisí fakasiteiki fo'ou ki he ngaahi tu'utu'uni faka'aotita mo fakapa'anga 'a e Siasí. 'E lava leva ke 'oatu 'e he Fitungofulu Faka'ēliá ki he tokoni 'aotita faka'ēliá e ngaahi hingoā mo e fakamatala fetu'utaki 'o e kau palesiteni fakasiteiki fo'ou.

'O ka fie ma'u pea fakatatau mo e tu'utu'uni ki hono muimui'í 'e he kōmiti 'aotita faka'ēliá, mahalo 'e kole 'e he 'aotita faka'ēliá pe tokoni 'aotita faka'ēliá e tokoni 'a e Fitungofulu Faka'ēliá 'i hono muimui'í 'o e ngaahi siteiki ne 'i ai ha fehalaaki 'i he ngaahi 'aotitá pe ngaahi fehalaaki 'oku te'eki ke fakalele'í. Mahalo 'e kole 'e he tokoni 'aotita faka'ēliá ki he Fitungofulu Faka'ēliá ke tokoni 'i hono poupou'í ke fakahoko faka'auliliki mo kakato 'a e ngaahi 'aotitá.

Ngaahi Vā Fetu'utaki 'o e Fitungofulu Faka'ēliá

'Oku fengāue'aki 'a e Fitungofulu Faka'ēliá mo e sea 'o e kōmiti 'aotita faka'ēliá 'i hano fie ma'u ke vahevahe 'a e ngaahi fakamatalá mo ma'u ha fakahinohinó. 'E fetu'utaki 'a e Fitungofulu Faka'ēliá mo e 'aotita faka'ēliá 'i hano fie ma'u. 'Oku fetu'utaki ma'u pē 'a e Fitungofulu Faka'ēliá pea ngāue vāofi mo e tokoni 'aotita faka'ēliá fekau'aki mo e ngaahi me'a faka'aotitá mo fakapa'angá.

